

dicti. « Non ergo secundum voluntatem præpositi. Proinde si professo secundum illam Regulam abbas meus mihi aliud forte imponere tentaverit quod non sit secundum Regulam, aut etiam quod non sit secundum illa instituta, verbi causa, Basilii, Augustini, Pachomii: quænam mihi, quæso, in hac re necessitas imminet obsequendi? Solum quippe id a me posse exigi arbitror, quod promisi (98).

CAPUT V.

Legem obedientiæ non esse extendendam a prælatis ultra limites professionis, neque citra contrahendam.

11. Videtis ergo jam obedientiæ limites, quos requiritis. Si modus est obediendi tenor professionis? nec se valeat extendere potestas imperantis, nisi quatenus attigerit votum profectus: profectus circa, et ultra, nec non etiam contra, quid aliud quam obedientiæ limites quosdam censuerim, et his suis terminis virtutem eandem circumcludi? Quamobrem quisque professus in quovis genere salutiferæ vitæ, nec ultra obedientiæ lege (99) cogendus, nec citra est inhibendus, quam sua ipsius videtur complecti professio. Quanto minus contra? Is ergo qui medius est vitæ modus, præfixus voto, professione firmatus, tanquam lignum quod erat in medio paradisi, solus 505 sine dubio legi erit subjectus, obnoxius jussioni. Ergo prælati jussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis. Nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nil me prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quam promisi. Vota mea nec angeat sine mea voluntate, nec minuatur sine certa necessitate. Necessitas quippe non habet legem, et ob hoc excusat dispensationem. Voluntas vero, quia sola meretur et retributionem, etiam sola non immerito gradum altiore usurpat. Alioquin et absque necessitate remissio voti, non dispensatio, sed prævaricatio est: et restrictio contra voluntatem, murmur est, non profectus. Ponant ergo præpositi metam obedientiæ subjectorum ex votis laborum ipsorum, non suorum desideriorum: monentes eos, non cogentes ad celsiora; condescendentes eis, cum necesse fuerit, ad remissiora; non cadentes cum eis.

(98) Difficilis hic locus, ex quo quis inferat, prælati mandatum non excedere modum, si sit secundum Regulam sancti Benedicti, vel etiam secundum instituta Basilii, etc., adeoque Professum Regulæ S. Benedicti his teneri, si quidem a præposito præcipiantur. At nequaquam ea Bernardi sententia est, qui paulo ante dixit, Professum hunc spondisse obedientiam secundum Regulam, nec aliam quam S. Benedicti ac proinde præpositi mandata esse moderanda secundum rectum, quod prædictus pater instituit aut certe quod sit secundum quod instituit. Unde hunc locum ita restituendum puto, quod non sit in Regula, aut etiam quod non sit secundum ipsam; instituta verbi causa Basilii, etc. Sane duo codices bonæ notæ, Compendiensi et Sancti Theodorici, imo etiam Vaticanus et prima editio Rotomagensis, habent secundum istam, non ista, ut in aliis, tametsi in priori membro cum aliis scriptis et editis præferunt secundum Regulam, pro quo in Regula legendum esse non dubito. Si qui tamen pro vulgata lectione

CAPUT VI.

Religiosum perfectionis cupidum non debere obedientiam intra certos professionis limites constringere.

11. Cæterum subjectus hujuscemodi obedientiam, quæ voti finibus cohibetur, noverit imperfectam. Nam perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: neque contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, et ad omne quod injungitur spontanea, vigore liberalis alacrisque animi, modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur. Hæc est illa de qua signanter apostolus Petrus: *Castificantes, inquit, corda vestra in obedientia charitatis (I Petr. 1, 22):* pulchre ipsam per hoc sequestrant, ab illa inerti et servili quodammodo obedientia, nec charitati promissa, sed obnoxia necessitati. Hæc justus illius, cui lex posita non est (I Tim. 1, 9), propria est: non quod vel ille perfectus vivere debeat sine lege, sed quia non sit sub lege: minime quippe contentus voto suæ cujuscumque professionis, quam superat animi devotione. Quanquam nec ista (100) Regula ipsa tacuerit, ubi monet, si fratri impossibilia injunguntur, « ut confidens de adjutorio Dei; obediatur ex charitate (Reg. S. Benedicti, cap. 68). » In eadem denique Regula tertius humilitatis describitur gradus, « ut omni obedientia monachus se subdat majori! » (Ibid. cap. 7.) Dicens quippe « omni, » non vult nos in obediendo mensura esse contentos professionis, non attendere promissi debitum, non de pacto sumere modum; sed transire alacriter etiam votum, et obedire in omnibus. Est sane quidam obedientiæ limes, secundum tempus, ipsa temporis extremitas, ut is sit terminus obedientiæ, qui et vitæ. Hunc nobis maxime Unigeniti Dei commendat exemplum, qui factus est Patri obediens usque ad mortem. Hæc ergo quoties interrumpitur, inobediencia dicitur, et peccatum, et transgressio seu prævaricatio.

CAPUT VII.

Obedientiæ gradus, et inobedienciæ gravitas quomodo noscenda, juxta distinctiones præmissas.

13. Sed interest sane qua causa, quo affectu, qua

contendit, non repugno, modo assentiat, argumentum esse a majori ad minus: quasi diceret, S. Benedicti alumnum non obligari illis præpositi sui mandatis, quæ non sunt secundum Regulam; multo minus institutis Basilii, etc., in quibus quidem honesta est præcipienda ratio, sed nulla subdito parendi necessitas. Sicuti christianus dici potest non obligari ad illa faciendâ quæ non sunt secundum Dei præcepta, multo minus ad ea quæ non sunt secundum consilia, quibus non tenetur.

(99) Codex S. Theoderici recte habet lege, non legem, ut in aliis editis. Recte ad hunc locum Petrus Cellensis in lib. II, epistola 7, ad abbatem Molismensem: *Extra Deum nihil agas, extra Benedictum nihil præcipias.*

(100) Minutulum est quod ex eodem codice hic reddimus ista, pro istam. Gemeticensis addit obedientiam. Sed legendum ista, numero plurali, id est mox dicta.

intentione, quo præcipiente, in quove præcepto malum hoc committatur. Et quidem nullam prorsus inobedientiam dico parvi ducendam, non tamen omnem pari æstimandam periculo. Enimvero mandatum Dei est: *Non occides (Exod. xx, 13).* Fac ergo duos homicidas, et unum quidem spoliandi cupiditate, alterum vero necessitate sese defendendi facinus perpetrasset (101). An non hic satis evidenter inter lepram et lepram causa separat, faciens utique disparem valde culpam unius ejusdemque transgressionis? Quid vero si hunc subita ira, illum studiosa malitia, aut vetus odium forte ad idem scelus impulerit? numquidnam simili pensandum erit iudicio, quod tam dissimili factum 506 constabit affectu? Nil deinde incestius obcenusve, quam illas filias Lot paternum usurpasse concubitus (Gen. xix, 32-36): et tamen quis non videat, quantum evacuarit aut tenuaverit turpis nefandique reatum flagitii pietas intentionis, et intentio pietatis? Jam vero de illo qui præcipit, et item de eo quod præcipitur, hujuscemodi avertenda erit secundum rationem distinctio, ut cujus inter præceptores reverentior nobis imminet auctoritas, ejus gravior formidetur offensio, ac majoris cujusque mandati transgressio, damnabilior æstimetur. Melius siquidem est obedire Deo, quam hominibus; et in ipsis melius magistris, quam condiscipulis; porro in magistris, melius nostris, quam extraneis. Quibus autem melius constat obedire, ipsis procul dubio et non obedire detestabilis est.

14. Et de mandatis similiter. Majoribus quippe major, minoribus minor opera nostra et cura debetur: de quorum etiam contemptu, juxta eandem considerationem, gravior leviorve offensa contrahitur. Porro majora minoraque mandata dixerim, secundum quod magis minusve velle constiterit ipsum qui præcipit, sive hominem, sive deum. Est, verbi gratia, mandatum, *Non furaberis (Exod. xx, 15);* et est mandatum, *Omni petenti te da (Luc. vi, 30).* Utrumque quidem magnum, quoniam utrumque divinum: sed de non furando, majus. Quis enim nesciat æquissimo Deo non æque displicere tenaces, atque fures; et quia de duobus malis plus velit nos tenere nostra, quam tollere aliena; et ita minus peccare qui non tribuit sua, quam qui non sua furatur?

15. Sed et in mandatis hominum rara æqualitas invenitur, cum, pro variis necessitatibus vel utilitatibus agendorum, injungentium affectio varietur; quodque putaverint rectius vel commodius, hoc amplius cupiant et exigant observari. Tam ergo qualitas præceptorum, quam auctoritas præcipientium, et obedientiæ præfigit metam, et inobedienciæ terminat culpam: quando (ut dictum est) in prælatis quibusve gravioris auctoritatis, et eorum mandatis quibusque majoris utilitatis, quo diligentior debetur

(101) Quid de hujusmodi homicida sentiat Bernardus, ipse explicat infra in opusculo 6, Ad Milites Templi, n. 2.

obsequendi cura, eo et culpa gravior incurritur de contemptu.

16. His itaque distinctionibus animadversis, et obedientiæ modus, et pondus inobedienciæ facile reperitur. His gradibus non solum inter diem et noctem, hoc est obedientiæ bonum et inobedienciæ malum, discernitur; sed etiam inter diem et diem; itemque inter noctem et noctem: inter bonum videlicet et melius, inter malum et pejus. Bonus quidem obedientiæ gradus est, si juxta magistri nostri sententiam, propter metum gehennæ, seu propter professionem sanctam, quam professus est, quispiam obedierit (S. Benedicti Reg. cap. 5): melior tamen cum ex Dei amore obeditur. Illa quippe obedientia necessitatis est, ista charitatis. Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo injunctum opus recipitur, quo et præcipitur. Cum enim ex voluntate jubentis pendet intentio exsequenti, fit ut nec majus minoribus, nec minus majoribus confuse (ut assolet) ad implendum quod injungitur, subjecti studium impendatur; sed moderante animo quæque pro sua dignitate imperia, modum sciat utrobique servare, tam in observando videlicet jussa, quam in cavendo prohibita: non quod vel minimum horum quæ jubentur, contemnendum putet, etsi tamen minimum quod minimum est, reputet; sed minimum ex comparatione majorum. Novit verus humilisque obediens et minima non contemnere, et maxime curare quæ maxime sunt, intimo quodam devoti sincerique animi sapore discernens, quibus de mandatis ei qui præest, suis quodammodo factis respondeat cum propheta: *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis (Psal. cxviii, 4).* Ubi, quia non dicit universaliter omnia, illa tantum oportet intelligi, 507 quæ quoniam non sine grandi culpa quacumque occasione violantur, ideo non sine grandi pœna quomodocumque violata donantur; ut puta, *Non occides,* et si qua hujusmodi sunt: quorum nunquam potest esse observatio injusta vel mala; nunquam bona licite transgressio dispensatione duntaxat humana.

CAPUT VIII.

Graviter peccari legum contemptu, quam neglectu.

17. Cætera, quæ vel a præpositis dispensationem admittunt, quia leviori censura neglecta puniuntur, leviora dicuntur. Ex his, verbi gratia, dico esse vel risum interdictum, vel indictum silentium. Hæc siquidem si contra mandatum non veniunt, nec peccata sunt. Accedente mandato, si quominus jam observantur, in peccatum reputantur, non tamen in crimen; ita sane, si per subreptionem aut oblivionem, non autem per contemptum horum transgressio contingerit. Media quippe sunt, e quibus illa videlicet præcepta constituuntur, quæ vos factitia nominatis, longe utique disparem a naturalibus, quantum in ipsis est, gerentia necessitatem: cum tamen

nec sine offensa negligi, nec contemni sine crimine vel ipsa queant, injuncta ab his duntaxat quibus proprie dicitur: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit* (Luc. x, 16). Licet namque ipsa per se injuncti operis qualitas innoxia sit; adjunctæ tamen auctoritatis pondus obnoxium mandato, mandatumque peccato obnoxium facit, non magno tamen, si contemptus defuerit.

18. Hæc ergo generalis regula sit universorum, quæ per se, aut propter se nec bona, nec mala sunt, aut divina institutione, aut propria cujusque professione fixa non sunt: ut non jussa quidem, licite utrumlibet vel admittantur, vel omittantur: jussa vero, sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnuntur. Ubique enim et culpabilis neglectus, et contemptus damnabilis est. Differunt autem, quod neglectus quidem [fort. quidam] languor inertie est, contemptus vero superbiæ tumor. Porro contemptus in omni specie mandatorum pari pondere gravis, et communiter damnabilis est: neglectus autem in fixis gravior, tolerabilior in mobilibus mandatis. Siquidem adulterium quocunque modo, quocunque perpetres animo, turpe flagitium est ac criminale peccatum: cum tamen leve verbum, in tempore vel loco silentii forte per oblivionem subreptum, risusve per impetum magis excussus, in quam præsumptus contra præceptum (quod utique animi negligentis, aut dissoluti spiritus indicium est), eo facillime veniam promereatur, quo vix vel peccatum reputatur. Quid, quod scienter et ex deliberatione in verba otiosa, silentio licet non indicto, linguæ laxatur? nunquid hoc tamen neget quispiam usurpari contra regulam Veritatis? unde nimirum et ratio exigenda est in futuro judicio. Judice ipso terrificæ admodum comminante quia de omni verbo otioso reddent homines rationem in die judicii (Matth. xii, 36). Heu nobis! quænam poterit reddi de otio? Alioquin otium non est, si non omnino ratione vacuum est. Et tamen quis nesciat unum detractionis verbum, quantum etiam innumeris talibus, id est otiosis, præponderet ad delictum meritumque damnationis? Quid ita? Videlicet quia discretio est in mandatis, consequenter et in culpis: ut (sicut dixeram) majorum gravior, leviorque minorum censeatur transgressio mandatorum.

CAPUT IX.

Prælato tanquam Deo obediendum esse.

19. Sed mandantium non ita. Sive enim Deus, sive homo vicarius Dei, mandatum quocunque tradiderit; pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia deferendum (102), ubi tamen Deo contraria non **508** præcipit homo. Quod si contigerit, pergendum indubitanter consulo in Petri apostoli sententiam: quia *obedire oportet Deo magis quam hominibus* (Act. v, 29). Aut enim hoc respondendum cum apostolis, aut cum Pharisæis certe audiendum: *Quare et vos transgredimini mandatum Dei*

(102) Vide et confer. nn, 21, 22 et 29, atque sermonem 42 in Cantica n. 2.

propter traditiones vestras? (Matth. xv, 3.) Si autem dolet se contemni magister homo præ illo, qui docet hominem scientiam; consoletur illa, quam et vos posuistis, Samuelis sententia, qua inter lepram et lepram videtur discernere sic: *Si peccaverit vir in virum, propitius ei poterit esse Deus; si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?* (I Reg. ii, 25.) Ego igitur si me hoc angit articulo sentiam, ut aut Deum, aut hominem offendere necesse sit; Deum potius libenter eligo non offendere, et quidem tutius justiusque. Habeo nempe ex præsentis prophetæ capitulo de hominis læsione meam consolationem, Dei scilicet propitiationem. Cæterum Deo offenso, quis orabit pro me? si ad hominem confugerò, id quidem Scriptura non consult; quinimo: *Maledictus, ait, qui spem ponit in homine* (Jerem. xvii, 5). Merito proinde. Si autem in Deum peccaverit, etiamsi subintelligatur propter hominem, quis, inquit, orabit, pro eo? Neuter equidem. Nam et a quo offenditur, et ob quem offenditur, æque utriusque oratio execranda decernitur apud ipsum qui offenditur, hoc est apud Deum. Talis ergo requirendus est ad orandum, qui sit idoneus ad placandum. Porro culpam, si qua est, quod homo offenditur cum ei non obeditur, aut multum extenuat, aut penitus annullat causa melior. Quapropter, cum dicitur: *Si peccaverit vir in virum, subaudiendum est, propter Deum: quod nullatenus læsio cujuscunque proximi, nedum prælati, excusetur a culpa, si solus defuerit in causa Deus.* Alioquin Paulo contradicit, qui ait: *Sic enim in fratrem peccantes, in Christum peccatis* (I Cor. viii, 12). Nam de præpositis certum tenemus ipsius Veritatis testimonium, sic loquentis ad ipsos; *Qui vos spernit, me spernit* (Luc. x, 16). Sed et de quolibet fratre: *Nolite, ait, contemnere unum ex his pusillis; et: Qui scandalizaverit unum ex his pusillis* (Matth. xviii, 10, 6), quod sequitur, avertat Deus a nobis.

20. Sed non omnium scandala æqua sunt lance pensenda. Aliter namque accipienda sunt scandala pusillorum, aliter Pharisæorum, de quibus apostolis timentibus et intimentibus quod scandalizati essent in sermone veritatis responsum est: *Sinite illos; cæci sunt, et duces cæcorum* (Matth. xv, 14). Illorum quippe scandalum de ignorantia, istorum de malitia descendit. Illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt; isti, quia oderunt. Unde et pusillos illos arbitror appellari, quod voluntatis quidem bonæ, sed non magnæ scientiæ existentes, zelum Dei habeant, sed non secundum scientiam. Talium scandala curam, non iram provocare solent spiritualium duntaxat virorum, Paulo ita docente, *Vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis* (Galat. vi, 1). Indignum siquidem est valde, humanam eos mereri indignationem, qui divinam tam facile consequuntur miserationem. Nam hi quoque qui Dominum crucifixerunt, magni quidem peccatores, sed

pusilli æstimatores, etsi ex uno iram, nunquid non tamen ex altero veniam meruerint? Beati quidem fuissent, si juxta verbum Domini in ipso scandalizati non essent (Matth. xi, 6). Nunc vero quid nisi misereri? Sed tamen et miserandi. Probat hoc pia illa in cruce patientis, sed nihilominus compatentis supplicatio: *Pater, inquit, ignosce illis.* Et quasi quæreretur indulgentiæ ratio in tam horrendo facinore, sequitur: *Quia nesciunt quid faciunt* (Luc. xxiii, 34). Ac si diceret: Eo digni venia, quo et pusilli scientia sunt. Ideo ignosco illis, quia non agnoscor ab illis. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* (I Cor. ii, 8). Sunt quibus non ita ignosco, quos utique non ignoro et vidisse, et odisse et me, et Patrem meum. Pro hujusmodi pusillo in scientia terrenis Paulus cum, qui cum habeat scientiam, nescit tamen condescendere infirmioribus: *Et peribit, inquit, in tua scientia frater, pro quo Christus mortuus est* (I Cor. viii, 11).

509 21. Quod si tantopere cavenda sunt scandala parvulorum, quanto amplius prælatorum? quos sibi Deus æquare quodammodo in utraque parte dignatus, sibi imputat illorum et reverentiam, et contemptum, specialiter contestans eis: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit me spernit.* Annon denique hoc ipsum et Regula nostra perhibet, ubi ait: « Obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur? » (S. Benedicti. Reg. cap. 5.) Quamobrem quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo; haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus. Quid enim interest, utrum per se, an per suos ministros, sive homines, sive Angelos, hominibus innotescat suum placitum Deus? Sed homines, inquis, facile falli in Dei voluntate de rebus dubiis percipienda, et in præcipienda fallere possunt. Sed enim quid hoc refert tua, cui conscius non es? præsertim cum teneas de Scripturis, quia *Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem ex ore ejus requirunt: quia angelus Domini exercituum est* (Malach. ii, 7). Requiritur, dixerim, legem, non quam vel authentica ulla Scriptura tradiderit, vel ratio manifesta probaverit (de hujusmodi quippe nec præceptor expectandus, nec prohibitor auscultandus est); sed quod ita latere aut obscurum esse cognoscitur, ut in dubium venire possit, utrumnam Deus sic, an aliter forte velit, si non de labiis custodientibus scientiam, et ex ore angeli Domini exercituum certum reddatur. A quo denique divina potius concilia requirentur, quam ab illo cui credita et dispensatio mysteriorum Dei? Ipsum proinde quem pro Deo habemus, tanquam Deum in his quæ aperte non sunt contra Deum, audire debemus.

22. Nec sane contraria loquimur sancto prophetæ Samueli, quasi nos in hac parte divinam hominibus tribuentes auctoritatem: cum ille in supra memorato capitulo plane discernere inter utrumque videtur. (103) Cum in hac voce populo convenient codices nostri, visum est reponere pro *cumulo*, ut in antehac excusis.

deatur. Siquidem quod nos asserimus de dubiis, hoc ille negat de manifestis: at cum ait, *si peccaverit vir in virum*, subaudiatur, Propter Deum: cui aperte contraria homines hominibus frequenter mandare præsumunt. Sed hinc vos sumentes materiam sive occasionem argumentandi, asseritis, si hoc constituerit, ut jussa hominum qualibet, vel instituta, divinæ auctoritatis pondere æstimanda sint; hominem sub homine, aut vix, aut nequaquam posse salvari, cum in tanto populo (103) mandatorum, quæ prælati etiam per incuriam sæpe præcipiunt, interdum non prævaricari, aut difficile admodum, aut omnino impossibile videatur.

CAPUT X.

Obedientiam non esse gravem et molestam, nisi imperfectis, invitis, et carnalibus; cæteris suavem et facilem.

23. Et quidem non nego difficultatem tantæ inesse perfectioni: sed cum ipsa corde imperfecto præsumitur. Porro imperfecti cordis, et infirmæ prorsus voluntatis indicium est, statuta seniorum studiosius discutere, hærare ad singula quæ injunguntur, exigere de quibusque rationem, et male suspicari de omni præcepto, cujus causa latuerit: nec unquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit quod forte libuerit, aut quod non aliter licere seu expedire monstraverit vel aperta ratio vel indubitata auctoritas. Delicata satis, imo nimis molesta est hujusmodi obedientia. Non plane hæc illa est quæ ex Regula traditur, « Obedientia sine mora, » (Reg. S. Benedicti, cap. 5.) Disputare profecto hoc, est in astu cordis, non in auditu auris obedire. Istiusmodi ergo carnalem animam non modo premi, sed etiam opprimi pondere præsumptæ perfectionis necesse est: quia non potest portare caro infirma, quod solus spiritus promptus experitur jugum esse suave et onus leve. Christi quippe jugum et onus est, et omnino importabile, nisi Christi æque spiritui. Huic itaque si dicitis legem Regulæ subintrasse, **510** ut abundaret delictum, verum dicitis. Cæterum hoc culpa non est datæ legis, aut dantis legem, sed improvide profitentis, et impie prævaricantis. Mandatum quidem sanctum et justum: sed tu te noris essa carnalem, venundatum sub peccato (Rom. vii, 12, 14). Verum hoc ante prævidisse debueras, quo turris hujus evangelicæ non prius jaceres fundamentum, quam sedens computares, si haberes sumptus ad perficiendum. Nunc autem quid restat, nisi ut aut correctus obedias senioribus, aut confusus audias ab illisoribus: *Hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare* (Luc. xiv, 28-30).

24. Sed forsitan dicitis: Ergone ita perfectus quispiam invenitur, qui non vel minimum aliquid interdum subripiatur de tam multis ac minutis, quæ passim vel a negligentibus præpositis imperantur! Minime quidem cuiquam hoc ego dederim, cum ipsi

quoque de se fateantur Apostoli. *In multis offendimus omnes* (Jacobi III, 2); et, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus* (I Joan. I, 8). Sed non continuo ut aliquid præterimus, perimus: præsertim cum nos Scriptura consoletur, *Si quis peccaverit, inquit, advocatum habemus Jesum Christum justum; et ipse est propitiatio pro peccatis nostris* (I Joan. II, 1, 2). Denique propheta de ipso testatur, quod pro transgressoribus rogaverit, ut non perirent (Isa. LIII, 12). Ubi sane notandum, quia etsi pro transgressoribus, non tamen pro contemptoribus legitur supplicasse. Verum illi quomodo perire possunt, pro quibus Salvator rogat, ne pereant? Quamobrem non video, cur ita omnem inobedientiam et transgressionem vel minimorum quorumlibet mandatorum exaggerandam putaveritis, ut exclamaretis: Quod ergo jam monacho poterit veniale peccatum esse vel leve, cujus universæ actioni crimen insidiatur inobedientiæ? Sed hoc inde videlicet constare creditis, quod prælatorum jussionibus tantum tribuendum asseritur, quantum si divinitas traderentur. Quasi vero et ipsa evangelica præcepta non multum inter se discrepent, et merito observationis, et transgressionis periculo.

CAPUT XI.

Præcepta esse imparia, adeoque transgressionem.

Cæterum sicut non omnia unius esse constat vel necessitatis, vel utilitatis, vel dignitatis; sic non una de omnium transgressionem fertur sententia, nec paria manent discrimina disparis culpas. Porro nec pari culpa negliguntur, quæ non pari cura præcipiuntur, nec pari proinde poena puniuntur. Ecce enim Evangelium tam flagitium crapulæ, quam fornicationis turpitudinem damnat. Verum quis magis non horreat e duobus malis, turpitudine fœdari, quam cibo exsaturari? Nonne denique Veritas in Evangelio sub nominibus trabis et festuæ (Matth. VII, 4), graves levesque discernit inobedientiæ culpas? Nonne ipsa disputante, imo definiente, gradatim nobis distinguitur, quæ cuique reatui poena debeatur, dum alium iudicio, alium consilio, alium ei gehenna reum esse protestatur? (Matth. V, 22.) Quænam ergo consequendi necessitas cogit, ut si magistris divina detur in suis præceptis auctoritas, nullum ideo jam monacho leve aut veniale peccatum inveniri posse putetur; et quod ejus universæ actioni crimen insidiatur inobedientiæ? Esto, sit crimen, cui poenalis illa gehenna vel gehennalis poena assignatur: quale, quæso, illud definimus esse crimen, quod, Veritate iudice, reum tantum facit iudicio? Nec tamen diffitebitur esse reatum, quod vel hætenus reum statuit. Quod si reatum, ei peccatum? porro omne peccatum contra Dei mandatum præsumitur. Quod autem contra mandatum præsumitur, inobedientia dicitur.

26. Hinc colligitur, quod irasci fratri, et inobedientia sit, et crimen non sit. En unum inventum

(104) Ita tres scripti nostri: editi, *contemptio*. Et omnino legendum *contentio*, unde infra dicitur, *recalcitrans et contentiosa voluntas*.

est monacho leve ac veniale peccatum, quodque non humani, sed divini mandati statuat transgressorem. In 511 hoc genere transgressionis sunt nonnulla stultiloquia seu vaniloquia, et quæque otiose dicta, facta, et cogitata. Hujusmodi enim nunquam nisi contra mandatum, et Dei mandatum usurpantur. Peccata quippe sunt, et Deus prohibet omne peccatum: et tamen venialia, non criminalia reputantur, excepto cum per contemptum vertuntur in usum et consuetudinem: et tunc non peccati species, sed peccantis intentio pensatur. Elatio quippe contemptis, atque impœnitentis obstinatio, in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam, et convertit in crimen gravis rebellionis nævum satis levem simplicis transgressionis. Denique in quo inobedientiæ crimen et absque dubio sit, apud Samuelem advertite. *Quasi, inquit, peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere* (I Reg. xv, 23). Non ait, Non acquiescere: sed, *nolle acquiescere*: ut non jussionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba contentio (104), scelus idololatriæ reputetur. Non est enim id ipsum nolle obedire, et non obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nonnunquam et infirmitatis: illud vero aut odiosæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ. Quod et ipsum repugnare est et resistere Spiritui sancto; et si ad mortem usque perduraverit, blasphemia est, non remittenda, sive in hoc sæculo, sive in futuro. Non ergo qualescumque mandati præteritio criminali facit inobedientiam: sed repugnare, sed nolle obedire. Cæterum quanti absque illa pessima et rebelli voluntate non obediunt? Quomodo itaque monacho crimen insidiatur inobedientiæ, si toties sine crimine transgreditur, quoties in transgressionem deferuit hujusmodi recalcitrans et contentiosa voluntas?

27. Frustra autem comparant quidam, ut dicitis, quaslibet inobedientias antiquæ illi, quæ facta est in paradiso; quæ nimirum valuit, non solum obligare personam, sed et vitare naturam. Arbitror tamen et ipsam primam gravissimamque prævaricationem, aut non aliunde, aut inde maxime judicatam gravissimam, hoc est ex rebellionem defensionis, quæ secuta est: quando Deo causam requirente peccati, ut peccatores ad penitentiam provocaret (nolebat quippe mortem eorum, sed magis ut converterentur et viverent), ipsi maluerunt declinare cor suum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Et quidem gemina malitia peccatoris. Primum quod nec sui misertus est, ut culpam propriam fateretur, et sanaretur: deinde quod et uxorem, ut se fallaciter excusaret, crudeliter accusavit (Gen. III, 1-13).

28. Quid est quod denique dicitis, in omni actione monacho crimen insidiari inobedientiæ, quasi aut furtim subrepat nescienti, aut casu accidat infelici; aut non valenti implere quod præcipitur, cri-

minis calumnia struatur de impossibili? Itane, inquam, monacho crimen insidiatur inobedientiæ? cum et antiqua illa tam nota, et tam noxia prævaricatio, facile, ut creditur, indulgentiam consequeretur, dummodo confessio, et non defensio sequeretur. Neque enim tantum, ut dictum est, nocuit simplicis actionis, quamvis ex deliberatione, transgressio, quantum adjunctæ excusationis cum præmeditatione obstinatio.

CAPUT XII.

In Regula æque ac lege divina disparitatem esse inobedientiæ.

29. Sed nunquid forte in lege quidem divina habenda est hæc consideratio gravioris, leviorisque inobedientiæ, non autem ita et in Regula nostra? Sed quis sane dicat plus tribuendum humanis, quam divinis traditionibus; plurisque quod per suos Deus, quam quod per se ipsum imperat, æstimandum? Annon denique et apud sanctum Benedictum propriæ et distinctæ ab invicem sententiæ inveniuntur, alia de levioribus, 512 alia de gravioribus inscripta culpis? (Reg. S. Benedicti, capp. 24, 25.) Quid est autem levior culpa, nisi levior inobedientia? Traduntur igitur a prælatis interdum minora mandata, quorum transgressio leviora secundum Regulam parit et peccata; et tamen in Deum nihilominus prævaricatio fit, quoties abbas jussio præteritur: siquidem et ex ore ipso Dei non æqualia sunt promulgata, et ideo non æquali cuncta vigilantia observanda; sed alia cura exhibenda est ei procul dubio, quod ipse perhibet *primum et maximum mandatum* (Matth. XXII, 38): alia his quæ alibi discernens, *Qui solverit, inquit, unum de his minimis mandatis* (Matth. V, 19). Quid ergo? Audivimus ex Regula graviores et leviores culpas; legimus et in Evangelio maxima, minimaque mandata: et mandatorum transgressiones universas dicemus æqualiter maximas? Non est igitur necesse ut concedam quod dicitis, aut Deo scilicet non tribui omne quod ab homine magistro accipitur, quod non sit contra Deum; aut monacho nullum posse inveniri leve seu veniale peccatum: quia etsi toties Deo (quod fatendum est) inobediens esse convincitur, quoties ejus, qui pro Deo sibi præest, hominis mandatum, quod quidem justitiæ non repugnet, prætergreditur; sicut tamen non par cura in executione exigitur, sic nec per culpa contrahitur ex transgressionem. Etsi quippe unus est qui offenditur; non tamen unius ponderis quæ jubentur, nec unius subinde discriminis jussorum est omnium censenda transgressio. Unde pater Benedictus. « Secundum, » inquit, « mensuram culpæ, excommunicationis extendatur mensura. » (Reg. cap. 24.)

30. Frustra proinde (ut videlicet) aut terremini, aut terrere conamini de obedientiæ promissione, quæ fit ex regulari professione, quasi non oporteat promittere, quam constat nec integre posse teneri, nec sine crimine præteriri: siquidem Deo, quidquid Dei minister homo non perperam jusserit, impetandum constiterit. Frustra, inquam, ex hac oc-

casione malum ita inobedientiæ exaggeratis, ut a tam necessario bono promittendæ obedientiæ terreatis: quia etsi difficile cavetur ubique subrepens [mss. subripiens] vel insidians, ut vos dicitis, inobedientia in tam variis et innumeris, quæ a senioribus indiciuntur; non semper tamen damnabiliter seu criminaliter quod præcipitur, non impletur. Etsi enim omnis inobedientia inexcusabiliter sit culpabilis, nulla tamen æternaliter damnabilis, nisi quam remedium poenitentiae non sanat; nulla est lethaliter criminalis, nisi quæ contemptum superbiæ non evitat. Magna igitur securitas filii obedientiæ, et revera pax hominibus bonæ voluntatis: quoniam in omni obedientia sola damnatur impœnitentia, quam nescit qui diligit Deum; sola incriminatur superbia, quam facile cavet qui timet gehennam. Sed exemplis clarius elucescet quod dicimus. Si jubente seniore ut sileam, verbum mihi forte per oblivionem elabatur; reum me fateor inobedientiæ, sed venialiter. Si ex contemptu sciens et deliberans sponte in verba prorupero, et rupero silentii legem: prævaricatorem me constituo, et criminaliter; et si impœnitens persevero usque ad mortem, peccavi, et damnabiliter.

CAPUT XIII.

Refellit monachos, difficultatem, vel etiam impossibilitatem obedientiæ religiosæ nimium exaggerantes.

31. An et hoc durum fortasse videatur? Hæc quippe sunt vestra, si bene recolo, verba, cum difficultatem seu impossibilitatem, ut vobis videtur, tenendæ obedientiæ, vel cavendæ inobedientiæ considerantes, in vitam ita monachicam exclamatis: « Hæcine est illa eo securior, quo arctior; eo certior, quo magis ardua veniendi ad Deum via, ut monacho naturaliter bona vix cavere, naturaliter bona vix pro communi infirmitate valenti implere, non minor tamen 513 necessaria sit cautela ad cavenda, vel observanda quæ sibi prælatus suus vel prohibere voluerit, vel jubere? » Et subditis: « Quod cum a multis credatur, licet a paucis, vel etiam a nullis ad integrum observetur; quid aliud operatur talis sententiæ credulitas, quam quod illa ab Apostolo tantum culpata manducandi idolothyta libertas? » (I Cor. VIII, 7.) Nil plane aliud, si ita esset, ut dicitis. Bene prorsus non potest conscius esse sibi, qui se non implere confidit quod debere se credit. Creditis itaque (ut verborum vestrorum sensum breviter colligam) quod ad integrum mandata Dei observari vix valeant, abbas non valeant: cum Veritas ipsa testetur, ne unum quidem iota præteritum iri (Matth. V, 18). Cæterum qui ita sentit, videtur mihi (ut pace vestra dixerim) necdum gustasse quam suavis est Dominus: sub jugo legis gemere adhuc, nondum respirare sub gratia; suave Christi jugum nequaquam esse expertus; ideoque certissime adhuc infirmari per carnem, quia spiritus non adjuvat ejus infirmitatem.

32. Quid vero sibi vult illa distinctio, quod Dei quidem vel vix prælati vero hominis nequaquam